

Living the Lotus

Buddhism in Everyday Life

New Year's Issue

नवबर्ष प्रवचन

माहानतामा शरण पर्ने

रिश्शो कोसेइ काइ प्रेसिडेन्ट निक्क्यो निवानो

अहिले यहाँ आफ्नो दोजो हो भनेर स्वस्थ र जिवन्त भई भक्ती गर्ने

नयाँबर्षको शुभकामना छ ।

कोरोना माहामारिको बेलामा जारी गरिएको कोरोना नियन्त्रण कानूनलाई केहि खुकुलो पारिएकोले होला अहिले मानिसहरुमा कोरोनाको त्रास एकैचोटी कम भएको जस्तो देखिन्छ । मास्क लगाउने पनि थोरै देखिना थालेक छन । तर एस्तो प्रवृत्ती देख्दा कोहिलाई भने अप्ठेरो लागेको छ भन्ने पनि सुनिन्छ । बृद्ध, रोगी अनि भ्याक्सिन नलगाएकहरुको बारेमा अहिले पनि सोच्नै पर्छ भनेर नभुलौ ।

जापानमा कोरोना पहिलोपल्ट देखा परेको २०२० को जनवरी हो । तेस्को अघिल्लो बर्षको नोवेम्बरमा प्रस्तुत गरिएको “२०२० को निती तथा कार्यक्रम” मा मैले “संस्थापनको १००औं बर्षमा पाहिला चाल्दा हामी प्रतेकले यथास्थानमा दोजो मतलब आफु जहाँ छु तेहिनै भक्ती गर्ने स्थान हुन्छ भन्ने भावना राखी दयाको ऋण चुक्ता गर्नु पर्छ” भनेर भनेको थिए । कोरोना माहामारिमा हामीहरुले अत्यन्त सैयम गरेर जिवन बिताउन परेको बेलामा “यथास्थान दोजो” भन्ने भावना कती महत्वपूर्ण रहेछ भनेर बुझ्न सक्यौ ।

भनीरहनु पर्दैन होला तर “यथास्थान दोजो” भनेको सुत्रको हरियो पुस्तकमा भएको “दोजो कान” को एक श्लोक हो । दाइसेइदो या आफ्ना मन्दिर मात्र भक्ती गर्ने दोजो होईनन कि आफ्नो घर परिवार, अफिस, बिद्यालय, समाज हामी रहने ठाउ, आफ्नो ठेगाना लगायत आफु जहाँजहाँ छौ त्यहाँत्यहाँ सर्बस्थान आफ्नो मनमा कसी लगाउने दोजो हो ।

कोरोनाको माहामारिको बेलामा मात्र होईनकी जुनसुकै समयमा

पनि यहाँ मेरो दोजो हो र भक्ती गर्ने ठाउ हो । र एस्तो कुरालाई मनन गरी पहिला चाल्नु नै आफ्नो पथमा भक्ती गर्नु हो । साथमा यो माहामारिले गर्दा आर्थिक, सारिरिक अनि मानसिकरूपमा नकारात्मक असर परेका धेरै छन । र एसको असरबाट मुक्त हुन नसक्दा भविष्यको बारेमा बिचलित सोच राखेको संख्या पनि कम छैन भनेर भनिन्छ ।

“एक दिन नै एक जिवनको प्रतिबिम्ब” हो भन्ने भनाइ छ । कुनै मान्छेको जिवन कस्तो हुन्छ भन्ने कुरा उसको एकदिनको गतिबिदी हेरे थाहा हुन्छ भन्ने कुरा हो । हामीहरु भुतमा पनि होईन भविष्य पनि होईन कि अहिलेको क्षणमा बाच्ने गछौं । संघका साथिको मदतले सधै जिवन्त हुँदै मेहेनत र भक्ती गर्दै जाऔ ।

अब म “२०२४ को निती तथा कार्यक्रम” प्रस्तुत गर्दैछु ।

“मानव वास्तबिकता मात्र नअल्झी केहि असिम, उच्च र माहान चिज खोजिरहन्छ र त्यहाँबाट उब्जने भनेको आदर गर्ने मन हो । यो आदर गर्ने मन बिकसित हुँदै जादा उपेक्षा गरेको भन्दा आफ्नो वास्तबिकता कम देख्दा लज्जा पैद हुन्छ । तेसैले मानवको बिकासकोनिम्ती चाहिने सबैभन्दा महत्वपुर्ण कुरा भनेको आदर गर्ने मन र लज्जालाई बुझ्नु हो” ।

हाम्रा पूर्वजले मानवको मनको महत्वको बारेमा भनेका थि माथिका जस्ता कुरामा टेकेर यो वर्ष पनि हामीहरु भक्तिद्वारा पतिपत्ति, आमाबुवाको रुपमा भविष्य निर्माण गर्ने बालक अनि युवालाई कसरी बिकास गर्ने, उनिहरुको ब्यक्तित्व कसरी बिकास गर्ने, कसरी घरपरिवारलाई राम्रो बनाउने, जापनको परम्परालाई कायम गरी यो देशलाई अब्बल कसरी बनाउने भनेर रचनात्मक र गम्भिरढडमा काम गरेर जाऔ भन्ने कामना गर्दछु ।

आदर गर्ने मनको बिकास र लज्जाको बोध नै मानव प्रगतिको महत्वपुर्ण कदम

यो निती तथा कार्यक्रममा मैले "पूर्वज" भनेर भनेको पूर्वी र राजनीति दर्शनशास्त्रका हस्ती याशुओका मासाताका हुन ।

मानवले लाखौं वर्ष लगाएर मनको बिकास गर्दै आएको हो र बिस्तारै बुद्धी र बिबेक पाउदै भाषा र अक्षरको बिकास गरेको हो । एस्ता मानव र पशुमा धेरै फरक छन तर सबैभन्दा फरक भनेको मानवमा हुने “आदर” र “लज्जा” हो भनेर भनिन्छ ।

आदर गर्ने मन भनेको आफ्नो वास्तबिकता भन्दा माथी उठेर असिम कुरा खोजी तेसको नजिक पुग्न सक्ने मन नै हो ।

जस्तो कि हाम्रो संस्थामा हामी सबैले बुद्धलाई आदर गरि, भक्ती गरि, सिर झुकाएर नमन गर्ने गर्दछौ । अनि हामी सबै बुद्धको उपदेशको मुल कुरा के हो बुझि, सम्झी तेस्लाई अभ्यास गर्न सक्ने बनौ भन्ने कामना गरी साधना गर्दछौ । आफ्नो इक्षा र कामनलाई पुरा मात्र होईनकी अझ माथी जान सकौ भनेर मेहेनत र भक्ती गर्दछौ ।

अझै नजिकको उदाहरण दिने हो भने सधै हसिलो र दयालु हाम्रा अग्रज सदस्यहरु देख्दा “आफु पनि तेस्तो हुन पर्छ” भनेर गरिने मेहेन्त पनि हो भन्न सकिन्छ ।

आफ्नो खोटमा सन्तुष्ट नभै सकेसम्म उच्च स्थानमा पुगौ भन्ने कामना सबैमा हुने प्रबृत्ती हो र यो नै मानव बिकासको मुल हो ।

एस्तो आदर गर्न सक्ने मनको बिकास भएपछी आफ्नो दोशलाई बुझ्न सकी लाज पैद हुन्छ ।

“लज्जा” भन्ने कुरा शब्दकोशमा “आफ्नो गलित, खोट, अपरिपक्कता आदिबाट पैदा हुने भावना” लेखिएको छ । आफुमा के अपुग य खोट छ भन्ने कुरा आफुलाई सजिलै थाहा हुँदैन । तर आफुले आदर गर्ने मानिस या अब्बल मानिसलाई भेट्दा आफु त केहि होईन रहेछु भन्ने थाहा हुन्छ, र लज्जा पैदा भएर अनुसाशित भएर कडा मेहेन गर्ने मन बन्छ ।

जापानमा “पुरानो पुस्तक पढी अग्रज ज्ञानिसँग मित्रता गर्ने” भन्ने भनाइ छ र यो भनेको पुरानो

पुस्तकबाट ज्ञान पाएर आफुलाई निरक्षण गर्ने कुरा हो ।

यी सबै कुराबाट थाहा हुन्छ कि मानवको बिकास गर्न सबैभन्दा महत्वपूर्ण कुरा आदर गर्ने मन र लज्जा नै हो भनेर ।

आदर र लज्जा एक अर्काका पुरक हुन । र आदर भनेको धर्म र लज्जा भनेको नैतिकता हो, तेसैले धर्म र नैतिकता भनेको फरक चिज होईनन कि मुलत एकै कुरा हुन ।

परिवारमा मानव शिक्षा र चरित्र बिकास गरौ अनि परम्परामा आधारित असल राष्ट्र निर्माण गरौ

यस बाहेक, यो वर्षको नितिमा पनि गतवर्ष जस्तै पतिपत्नी या आमाबाबुको रुपमा भविष्यका कर्णधार बालबालिका र युवालाई हुर्काउने, उनिहरुको चरित्र कसरी निर्माण गर्ने, उनिहरुलाई परिवारमा कसरी लिएर आउने, साथमा यो देशको परम्परा सिकाएर असल राष्ट्र बनाउने भन्ने कुरामा रचनात्मक रुपमा काम गर्नु छ भन्ने आधारभुत लक्ष राखेको छु ।

बालबालिका र युवा हुर्काउन सबैभन्दा महत्वपूर्ण कुरा परिवार, जुन समाजको सबैभन्दा सानो एकाइ हो भनेर पनि हो, त्यहाँ गोजोन्जोन मुर्तिअधी पुजेर मानव चरित्र र शिक्षाको लागि “मेल भएको परिवार” साकार गर्न सक्नु पर्छ ।

पहिला मैले “बुवा भनेको सन्तानको आदर्श र आमा भनेको दयाको भन्डार हुन सक्न पर्छ किनकी परिवार भनेको सन्तान हुर्कने खेतको ब्याड जस्तै हो” भनेर भनेको थिए ।

सन्तानले बुवालाई आदर गर्छन र आमबाट माया खोज्छन । अनि बुवाआमाको चालचलन हेरी तेस्लाई नक्कल गर्ने गर्दछन ।

तेसैले बुवा आफु नै आफ्ना छोराछोरीले आदर गर्न लाएक बन्नु महत्वपूर्ण हुन्छ । काममा मात्र ध्यान दिएर घरलाई नहेर्ने, एकतर्फी अर्तिउपदेश दिने अनि बिदाको दिनमा अलिछ भएर बस्ने जस्ता कुरा भुलेर पनि गर्न हुन्न ।

आमाले चाही आफ्ना सबै सन्तानलाई बिनासर्त माया गर्ने गर्छिन । सन्तान ठुला भएपछी पनि “यिनिहरुलाई गाहो छ” भनेर सोची दुख मान्ने कुरा उनिहरुको माया हो भनिन्छ ।

एस्ता आमाबुवाको घरमा असल सन्तान हुर्कने गर्दछन ।

अर्कोतिर यो केहि समय रूसद्वारा युक्रेनमा आक्रमण, इजराएल र पालेस्टैनको द्वन्द र अरु द्वन्दमा परी धेरैजनाको ज्यान गएको छ । गरिबि, जलबायु परिवर्तन, प्राकृतिक श्रोतको दोहन, जल र अन्नको हाहाकार, प्राकृतिक बिपत जस्ता बिबिध समस्याहरु हाम्रोसामु छन ।

यि चुनौतिहरु जटिल छन तेसैले एकदुइ दिनमा नै सुल्झाउन सकिन्न तर हामीले बिस्तारै अहिले नै कदम चाल्नु पर्ने हुन्छ ।

मैले अहिलेसम्म पनि भन्दै आएको छु कि जापानको प्राचिन नाम “यामातो” हो र एस्को अर्थ “बृहत सन्तुलन” हो र एस्तो भावनलाई जापानले सधै राष्ट्रिय आदर्श बनाएको छ ।

त्यो बेलाका राजकुमार शोतोकुले १७ धारा भएको संबिधानको पहिलो अनुच्छेदमा “सदभावना बहुमुल्य हुन्छ” भनेर समेटेका थिए ।

एस्तो कुरा जापानमा मात्र होईन कि सारा संसारका सबै देश र छेत्रमा लागु हुने बिश्वब्यापी दृष्टिकोण हो भन्ने कुरा हुन भनेर बिश्वसत छु ।

परम्परालाई सम्हालेर जापानलाई असल अनि शान्तिपुर्ण देश बनाएर यो कुरा बिश्वभर फैलाउनु हाम्रो कर्तव्य हो ।

र साथै हामी आफ्ना अफिस, बिद्यालय, घर या आफु जहाँ छौ त्यहाँ बिचारशिल कर्म र बोधिसत्वको अभ्यास गछौं भनेर मनन गर्नु पर्छ । एस्ता कुरा कसैले कदर गरेपनी नगरे पनि जारी राख्नु पर्दछ ।

“आफु एक ज्वाला बनेर प्रकाश दिनु” भन्ने भनइ छ । आफु ज्वाला बन्नु भनेको आफु बलेर त्याह प्रकट हुने प्रकाशबाट आफ्नो एक कुना अनि यो सारासन्सारमा प्रकाश फैलाउनु भन्ने अर्थ लाग्छ ।

एस्तो कदम पहिला आफुबाट चाल्नु पर्छ भन्ने मलाई लाग्छ ।

जिवनमा हामीले नसोचेको दुख र कठिन स्थितिको सामना गर्नु पर्ने हुन्छ । तर मानवले दुख र कष्ट पाएर नै तेस्लाई जित्ने बोधिचित्त पनि प्राप्त गर्दछ ।

“मनलाई परिपक्कता र बिकास गर्ने” मौका एही हो भनेर आफ्नाअधिका मानिस र आफुअधिका सर्बकुरालाई हृदयसाथ गर्नु नै “यथास्थान दोजो” र “मनलाई मलिलो” गर्ने कुरा हो ।

प्रतेकले अझ असिम कुरालाई प्राप्ती गर्छु भनेर आफ्नो खोटलाई नै आधार बनाएर अझै आफुलाई सुधार गर्न सकुन भनेर कामना गर्दछु ।

कोसेइ पत्रीका २०२५ डिसेम्बर २५बाट साभार